

НАПРЯМ 7. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-325-8-40>

ГРАНТОВА ПІДТРИМКА АГРОБІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ: МОЖЛИВОСТІ, ПЕРЕВАГИ, ТРУДНОЩІ

Кобеля-Звір Мар'яна Ярославівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики

Львівського торговельно-економічного університету

З 2014 року повномасштабної війни всі сфери України зазнали великих збитків. Аграрний сектор не виняток. А особливо після 24 лютого 2022 року український агробізнес відчув нищівного впливу війни через зменшення виробництва, блокаду портів та подорожчання, пов'язане з виробничими чинниками. До повномасштабного вторгнення Росії протягом багатьох років українські суб'єкти господарювання аграрної сфери посідали провідні позиції у світі серед експортерів аграрної продукції. На сьогодні збитки, завдані аграріям України внаслідок активних бойових дій, сягають мільярдів доларів [1]. На відміну від виробничого бізнесу, агропідприємцям важко релокувати свої активи. Сьогодні агробізнес працює в надскладних умовах, попри це демонструє стійкість, адаптивність та ефективність. Варто зазначити, що важливу роль у забезпеченні сприятливих умов функціонування агробізнесу в умовах воєнного стану відіграють грантові інструменти від міжнародних та національних фондів та програм.

Гранти Європейської комісії

До 2,5 млн євро в межах конкурсу “Новітні технології для стійкого сільського господарства” від EIC Accelerator. Майбутній грантоотримувач повинен подати заявку як одна з наступних відповідних організацій: одна компанія, класифікована як МСП, або одна компанія, класифікована як невелика компанія середньої капіталізації (до 499 співробітників), або одна або декілька фізичних осіб (у тому числі індивідуальних підприємців) або юридичних осіб.

Суттєвою умовою отримання гранту є те, що пропозиції заявника повинні включати новаторські інновації, які призведуть до радикальної трансформації, що виходить за межі сучасного рівня техніки внесення добрив, захисту рослин, зрошення та практики управління ґрунтом.

Гранти програми USAID АГРО

Від 10,8 до 18 млн грн в межах конкурсу на отримання співфінансування для надання сервісних послуг аграрним ММСП.

Ця підтримка спрямована на розвиток допоміжних функцій і послуг у наступних ланцюгах доданої вартості: зернові та олійні культури, плодоовочевий, виготовлення кондитерської та крафтової продукції, м'ясомолочний, аквакультура. Програма АГРО заохочує заявки від українських недержавних суб'єктів господарювання (за виключенням фізичних осіб – підприємців), які мають досвід у наданні сервісних послуг для ММСП, мають відповідну кваліфікацію, розроблені та задокументовані процедури надання таких сервісних послуг. Суттєвою умовою отримання гранту є власний внесок заявника у розмірі не менше 10% вартості проекту.

Від 10 до 36 млн грн – субгранти для співфінансування проектів із підтримки переробки зернових, олійних та бобових культур. Ці гранти будуть спрямовані переважно на розширення діючих переробних потужностей, що призведе до збільшення виробництва продуктів переробки зернових, у тому числі з вищою доданою вартістю, як для внутрішнього споживання, так і для експорту. Отримати грант на придбання відповідного обладнання, консультацій та/або маркетингової підтримки можуть суб'єкти підприємницької діяльності, що офіційно зареєстровані та працюють в Україні принаймні 5 років, які планують розпочати або розширити переробку зернових, олійних та бобових культур на продовольчі, кормові, промислові продукти та/або біопаливо, розташовані у будь-якій області України (за винятком тимчасово окупованих територій). Очікується, що реципієнт гранту досягне таких результатів: запровадить не менше ніж дві нові технології доробки/переробки зерна, збільшить кількість робочих місць.

Гранти міжнародної гуманітарної організації MERCY CORPS. Програма підтримки економічної стійкості України не лише забезпечить можливість людям, які постраждали від війни, відкрити або відновити власний бізнес, але й надасть імпульс для розвитку різних бізнес-напрямків у Полтавській, Сумській та Чернігівській області.

До 1 500 дол. США на відновлення втраченої через війну дрібної фермерської діяльності. Отримати грант можуть дрібні фермери та домогосподарства, які мають статус внутрішньо переміщених осіб, а також місцеві дрібні фермери, чия діяльність значно постраждала внаслідок війни.

40 000 дол США – фінансова допомога малим та середнім фермерським підприємствам для подолання наслідків війни.

Гранти програми «єРобота». Задля підтримання економіки та забезпечення її зростання в умовах війни уряд запустив Програму «єРобота», в межах якої є декілька грантових конкурсів як дрібних фермерів, так і потужних сільгоспвиробників.

Грант на сад від 140 тис. до 400 тис. грн за гектар. Гранти надаються для нового саду, ягідника, виноградника площею від 1 до 25 га. Кошти можна спрямувати на оплату рахунків постачальникам (продавцям) за включені до кошторису матеріали для реалізації проекту. Грантоотримувачами можуть бути ФОП або юридичні особи. Суттєвою умовою отримання гранту є власний внесок заявника, а сума гранту не може бути більше 70% вартості проекту висадки насаджень. У разі отримання гранту реципієнт грантового фінансування повинен: створити робочі місця та працевлаштувати на них працівників, здійснювати діяльність не менше 5 років надалі та сплачувати податки в бюджет, зокрема за працевлаштування робітників [2].

Грант на теплицю до 7 млн гривень. Гранти надаються на оплату будь-яких рахунків щодо проекту будівництва модульної теплиці площею від 0,4 га до 2,4 га. Отримати грант можуть діючі ФОП або юридичні особи. У разі отримання гранту теплиця повинна бути збудована в термін до 1 року, а грантоотримувач повинен створити від 14 робочих місць на 1 га площі модульної теплиці, здійснювати вашу діяльність не менше 3 років після завершення будівництва теплиці, сплачувати податки в бюджет, зокрема за працевлаштування робітників. Розмір гранту залежить від кількості гектарів: для 0,4-0,6 гектара – 2 млн гривень, для 0,8–1,2 гектара – 3,5 млн гривень, для 1,6–2,4 гектара – 7 млн гривень. Сума гранту повинна становити до 70% вартості проекту, а заявник повинен забезпечити власний внесок щонайменше в розмірі 30 % [3].

Розглянемо основні труднощі на шляху до отримання грантів від міжнародних, європейських та державних програм представниками агробізнесу (відповідно до опитування, проведеного Центром розвитку «ЧАС ЗМІН»):

1. Однією з перешкод аграріїв брати участь у грантових програмах є **низька інформованість про актуальні гранти**. Причиною цього є брак інформації про грантові можливості в регіональних та національних ЗМІ. Водночас варто зазначити, що держава інформує про актуальні грантові програми на Єдиному державному веб-порталі електронних послуг «Дія» [4] та на веб-сайті Програми «єРобота». Інформацію про відкриті конкурси можна знайти у відкритому доступі на сайтах аграрних організацій, асоціацій, консалтингових компаній, таких як Українська аграрна асоціація [5], Український аграрний клуб [6], Агро-Продовольча Рада [7], Центр розвитку «ЧАС ЗМІН» [8; 9], Ресурсний центр «Гурт», «Громадський простір», тощо. Ситуативно

тему грантів та історії успіху залучення грантового фінансування представниками бізнесу висвітлюють регіональні та центральні ЗМІ.

2. Серед перешкод аграріїв брати участь у грантових програмах – **складність в оформленні проектної пропозиції для участі у конкурсах та відсутність кваліфікованих спеціалістів юридичного, економічного і технологічного профілів.** Процес залучення грантових ресурсів складається з кількох етапів: пошук актуального та релевантного конкурсу, адаптація ідеї/потреби під пріоритети грантодавця та розробка пакета документів, що складається з описової, фінансової частини та додатків. Такий складний шлях до гранту заявники не в змозі якісно пройти без необхідних компетенцій та умінь. А представникам агробізнесу, які прагнуть системно користуватися грантовим фінансуванням, варто заручитися підтримкою консалтингових компаній, дорадчих служб, професійних грантрайтерів та грант-менеджерів, які зможуть на професійному рівні надавати допомогу в оформленні пакета документів на участь у грантових конкурсах.

3. До перешкод в отриманні фінансування, особливо для мікро- та малого агробізнесу, можна віднести **обов'язковість власного внеску у більшості грантових програм.** Це фінансування витрат діяльності по проекту у грошовій або натуральній формі. Така умова грантодавця – це спосіб заохочення успішного завершення проектної діяльності грантоотримувачем. Власний внесок може вноситися як самим заявником, так і іншими донорськими організаціями (міжнародні громадські організації, уряди іноземних держав, місцеві та міжнародні організації, приватні організації та/або приватні особи). Розмір співфінансування може бути від 10% до 50% від загального бюджету проекту. Важливим інструментом у подоланні небажання брати участь у грантових конкурсах через обов'язковість власного внеску є просвітницька діяльність представників влади та банків щодо можливостей поєднувати грантові інструменти з кредитними, акцентуючи увагу на кредитах «5-7-9» [6], а також роз'яснювальні заходи, що власний внесок може бути не лише в грошовій формі, але й матеріальних цінностях.

Викладене дозволяє зробити висновок, що грантова підтримка суб'єктів агробізнесу в умовах воєнного стану має дуже важливе значення, оскільки від діяльності та продуктивності агропромислового комплексу залежить продовольча безпека України. Гранти від міжнародних та національних програм дають можливості агропідприємцям не лише утримуватися на ринку, але й розвивати та масштабувати підприємницьку діяльність та виходити на нові внутрішні та зовнішні ринки.

Список використаних джерел:

1. Громов О. Сільське господарство під час війни: зміна пріоритетів. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/silske-gospodarstvo-pid-chas-vijni-zmina-prioritet/>
2. Грант на сад. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-sad>
3. Грант на теплицю. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-teplicyu>
4. Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Дія». URL: <https://diia.gov.ua/>
5. Українська аграрна асоціація. URL: <https://latifundist.com/kompanii/440-ukrainskaya-agrarnaya-assotsiatsiya>
6. Український клуб аграрного бізнесу. URL: <https://www.ucab.ua/ua>
7. Агро-Продовольча рада. URL: <https://afc.org.ua/>
8. Грантові можливості для аграріїв. URL: <http://www.chaszmin.com.ua/grantovi-mozhlyvosti-dlya-agrariyiv-2/>
9. Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». URL: <http://www.chaszmin.com.ua/granty-2023/>